

CREAȚIA LUI LICĂ SAINCIUC, UN EXPERIMENT CONTINUU

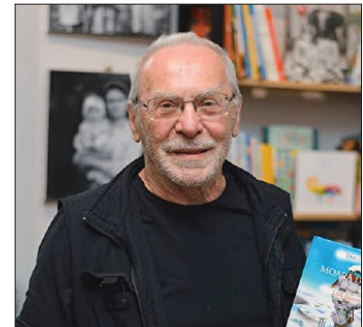
CZU: 75.071.1(478)

DOI: <https://doi.org/10.52673/18570461.22.2-65.16>Doctor habilitat în studiul artelor **Tudor STAVILĂ**E-mail: stavila52@gmail.comORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5901-1498>

Institutul Patrimoniului Cultural

THE CREATION OF LICĂ SAINCIUC, AN ONGOING EXPERIMENT

Summary. Lica Sainciuc is part of the generation of the 1970s, a period when Mihail Grecu and Valentina Rusu-Ciobanu loosened the shackles of socialist realism and launched their pictorial experiments, which had a huge impact on local mentalities and the artistic environment. Formed in an entourage of nonconformist creators, after graduating from the Faculty of Architecture he started his own experiments. His paintings made in the years 1970–1979 denote an “architectural” accuracy in the conjugation of colors, the approach of forms and the subject as a whole. In the same years he practiced scenography in the puppet theater and in the dramatic theaters. The given period was an essential one for his further creation marked by continuous experiments, in which book graphics became a priority. He illustrated about 100 books, including the famous *Albinuța* and the *Codobelc* series, he is a lover of old Chisinau, about which he wrote and illustrated the books *Colina antenelor de bruiaj* (2000), *333 intersections*, based on the text of Ioan Halippa (2011), *Hidden Chisinau* (2018) and *The Little Story from the Family Album* (2018). He is a trailblazer in combining computer techniques with the traditional means of fine arts in the Republic of Moldova, offering outstanding samples in the genre of digital art.

Keywords: painting, scenography, illustration, author’s book, experiment, Muma Calle.

Rezumat. Lică Sainciuc face parte din generația anilor 1970, perioadă când au slăbit cătușele realismului socialist și și-au lansat experimentele picturale Mihail Grecu și Valentina Rusu-Ciobanu, care au avut un impact enorm asupra mentalităților și mediului artistic autohton. Format într-un anturaj de creatori nonconformiști, după absolvirea Facultății de Arhitectură și-a demarat propriile experimente. Picturile sale realizate în anii 1970–1979 denotă o exactitate „arhitectonică” în conjugarea culorilor, abordarea formelor și a subiectului în ansamblu. În aceeași ani a practicat scenografia în teatrul de păpuși și în teatrele dramatice. Perioada dată a fost una esențială pentru creația sa de mai departe marcată de experimente continue, în care grafica de carte a devenit o prioritate. A ilustrat circa 100 de volume, inclusiv renumita *Albinuța* și seria *Codobelc*, este un împătimit al vechiului Chișinău, despre care a scris și a ilustrat cărțile *Colina antenelor de bruiaj* (2000), *333 de intersecții*, după textul lui Ioan Halippa (2011), *Chișinăul ascuns* (2018) și *Mica istorie din albumul de familie* (2018). Este un deschizător de drumuri în combinarea tehnicilor de calculator cu mijloacele tradiționale ale artelor plastice în Republica Moldova, oferind mostre remarcabile în genul artei digitale.

Cuvinte-cheie: pictură, scenografie, ilustrație, carte de autor, experiment, Muma Calle.

Creația lui Lică Sainciuc este expresia unui om care iubește viața în toată complexitatea și frumusețea ei: adulți și copii, natura și lumea necuvântătoarelor, poezie, filosofie, teatru, spații urbane, tot ce înseamnă spiritualitate, trecutul conectat la prezent și viitor.

Generații de copii s-au făcut părtași la bonomia și bucuria de viață pe care o emană cărțile ilustrate de Lică Sainciuc, circa 100 la număr, inclusiv renumita *Albinuța* și seria *Codobelc*. Fiind un împătimit al vechiului Chișinău, a scris și a ilustrat volumele unicate *Colina antenelor de bruiaj* (2000), *333 de intersecții*, după textul lui Ioan Halippa (2011), *Chișinăul ascuns* (2018), *Mica istorie din albumul de familie* (2018) [1].

La începuturile activității sale a avut o colaborare strânsă cu teatrul, a fost autorul costumelor și al scenografiei pentru spectacolele *Ivan Turbincă* (1972, Teatrul de Păpuși „Licurici”), a realizat scenografia pentru spectacolele *Această copilărie îndepărtată* de Serafim Saka inspirată din creația lui Ion Creangă (1976, Teatrul pentru Tineret și Copii „Luceafărul”), *Iorgu de la Sadagura* de Vasile Alecsandri (1978), *Păsările tinereții noastre* de Ion Druță (1980) – ambele montate la Teatrul Muzical-Dramatic din Bălți.

Citează lejer Evanghelia de rând cu tratatele budiste, crede într-o continuă renaștere a spiritului. Pe cât de limpede și curat, ca apa de izvor, este mesajul creației sale, pe atât de sofisticat îi este deseori verbul. Reflecții-

Irina în galben, 1975, ulei, pânză, 70 × 90 cm.

Studente, 1975, guașă, hârtie, 27 × 34 cm.

le sale despre viață cer efort și lecturi profunde pentru a le percepe. În ultima carte pe care o semnează, *Muma Calle. Reconstrucții matriarhale de Lao-Tzu* (Editura „Codobelc”, 2021), sunt concentrate teze patriarhale despre imagini care nu suportă tălmăciri... *Înțelepciunea este o boală și face parte din ceea ce numim sănătate atâta timp cât nu-i multiplici percepția: fie prin modelare cu roata olarului, metoda Gutenberg, printer 3D, liturgii învățate la Catihet etc. Geometria reflecției și refracției ține de iluzia văzutului: multiplicarea și distorsionarea nu fac altceva decât să ducă până la totala și eterna înțepenire a universului subiectiv* [2; 3].

A fost unul dintre primii utilizatori din Chișinău care și-a asamblat de unul singur un calculator rudimentar, perfecționându-l și ajustându-l la experimentele sale artistice, fără a bănuși că implicarea calcula-

torului în arta vizuală va genera un gen nou – arta digitală, în plină ascensiune astăzi în lume. Lansează în premieră în spațiul autohton mostre remarcabile de creații la interferență între arta plastică tradițională, fotografia tradițională și arta digitală.

Născut în familia distinșilor artiști plastici, Gلبus Sainciuc și Valentina Rusu-Ciobanu, practicând de mic copil desenul și pictura, martor al experimentelor excepționale ale părinților săi, Lică Sainciuc alege totuși să studieze la Facultatea de Arhitectură (1965-1971). Pare să fie o premoniție: cunoștințele în arhitectură, domeniu centrat pe precizie, armonie și integritate, pe o logică constructivă, conferă aceleași calități creației sale. Formal, relaționează cu imaginea ca matematicianul cu universul cifrelor – mesaj rațional, detalii simple, dar exacte. Lasă însă loc misteru-

Copilăriile, 1978, acryl, pânză, aerograf.

Naufragiu în deșert, 1973, ulei, pânză, 60 × 70 cm.

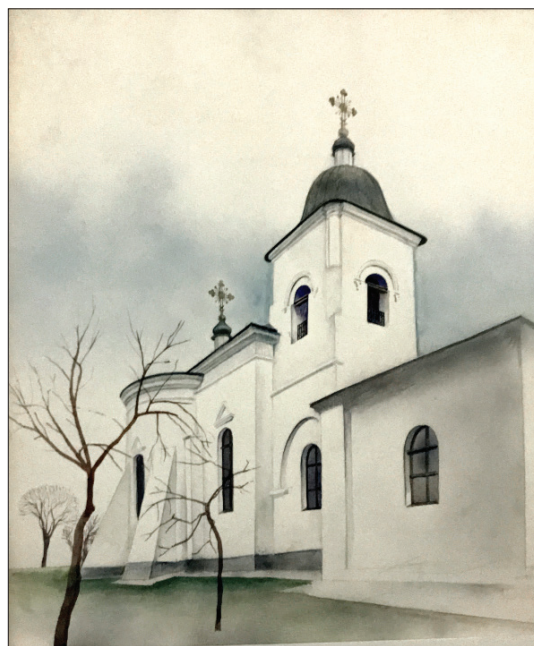
lui, personajele sale, frumoase și armonioase la chip, anunță mereu și o plenitudine interioară. Format în ambianța atelierului de familie care era vizitat de marii nonconformiști ai timpului – Mihail Greco, Igor Vieru, Vasile Zagorschi, Petru Cărare, Emil Loteanu, Dumitru Fusu, actori ai Teatrului „Lucefărul” ș.a., Lică Sainciuc a fost martor al unui fenomen artistic în dezvoltare la care și-a raportat propria creație și valori, și-a stabilit prioritățile estetice și umane.

Imaginația sa artistică nu s-a subordonat și nici nu a făcut concurență părinților săi, mai degrabă au avut de câștigat cu toții: de la păpușile lui Lică confecționate pentru teatru își au originea proverbialele măști ale lui Glebus Sainciuc, iar creația neconvențională, inovatoare a Valentinei Rusu-Ciobanu consună cu precizia „fotografică” a picturilor și ilustrațiilor de carte ale lui

Trecerea samovarelor, 1975, acril, pânză, 68 × 73 cm.

Lică Sainciuc. Un interes profesionist pentru pictură Lică Sainciuc a manifestat odată cu absolvirea Facultății de Arhitectură și acesta a prevalat de-a lungul anilor 1970, perioadă când a experimentat și a pus temelia experimentelor viitoare. Este motivul pentru care, cu prilejul celei de-a 75-a aniversări, a decis să desfășoare, în iulie 2022, la Muzeul Național de Artă, o expoziție a lucrărilor sale realizate în 1971–1979. Precizăm că în acea perioadă, disidența artistică care lua amploare continua să fie blamată de autoritățile sovietice, cu toate că se făceau și anumite compromisuri. Rezistența față de directivele oficiale nu a conținut însă un protest politic și nu a dat naștere unor expoziții de grup afiliate avangardei. Iar compromisurile autorităților în raport cu creatorii pot fi sesizate prin atitudinea acestora față de lucrările experimentale ale Valentinei Rusu-Cioba-

Biserica Măzărache, 1970, acuarelă, hârtie, 35 × 40 cm.

Glebus. 1971, ulei pe carton. 35 × 50 cm.

nu și Mihail Grecu criticate la Chișinău, dar expuse și mediatizate în cadrul expozițiilor din Moscova [4].

O paradigmă timpurie a creației lui Lică Sainciuc, *Nunta*, pictura murală de la Călărași care tratează motivul nupțial în manieră realistă, cu un colorit decorativ și o dinamică compozițională expresivă este o replică la una dintre lucrările reprezentative ale lui Glebus Sainciuc – *Masa Mare*, care pune în valoare tradiția ce-și are continuitate indispensabilă în timp. Într-o manieră specifică este realizată pânza *Vinăritul* (1978), trezind asociații cu poveștile populare și pictura naivă.

Pe cât de expresive, pe atât de memorabile sunt portretele lui Lică Sainciuc, în care nu-și găsește loc partea urâtă, ci doar minunată, inspirată a lucrurilor: *Domnișoara cu păr roșcat*, *Portretul lui Vlad Druc* și cel al lui *Dumitru Fusu*, *Portretul bunicului* și *Arhitectele studente*. Într-un șir de portrete autorul demonstrează o reflecție afectivă față de personaje: *Glebus*, 1971; *Portret de sine*, 1974; *Irina în galben*, 1975; *Bunica Leonea*, 1976, *Maria Cebotari, cântăreață*, (1979), dar și detașate, meditative în *Eternă țigară* (1974), *Studente* (1975) ș.a.

În puținele naturi statice realizate în această perioadă – *Ceasornic fără orologiu*, *Natură statică cu craniu* și o alta – *Natură statică cu sticle*, autorul este preocupat de expresivitatea și ordinea compozițională a obiectelor, fiecare element încifrând o întrebare, răspunsul la ea urmând să-l găsească fiecare în parte.

Tot pictura îl prezintă pe autor drept un admirator al Chișinăului și al locuitorilor printr-o abordare ce depășește limita realității înconjurătoare. Subiectele intercalează o lume a experimentului asociativ în lucrările *Scurgerea nisipului*, *Împletituri de capilare*, *Copaci în incendiu* sau în seria *Erupție I și II*, reflectă frânturi de gânduri, aflate în afara timpului și a spațiului. Lică Sainciuc a descoperit orașul vechi din fragedă copilărie, vizitând bunicii din partea tatălui în zona străzii Sfintei Vineri, iar bunicii de pe mamă – în casa din zona Galatei, parcurgând drumul prin partea veche a orașului, fiind martor al schimbărilor nefaste, al replanificării și demolărilor, al desființării istoriei capitalei. Astăzi, la distanță de câteva decenii, Chișinăul în lucrările sale ne apare ca o proiecție a timpului, o contopire a realului cu imaginarul nostalgic (*Natură statică cu o piuă*, 1970; *Biserica Măzărache*, 1970; *O intersecție chișinăuiană I*, 1972; *O intersecție chișinăuiană II*, 1974; *Maternitatea lucrează fără întrerupere*, 1975).

Cu picturile sale pe tema Chișinăului consună expoziția de fotografii *Chișinăul în culori* inaugurată la Muzeul de Istorie a orașului (2022), care renaște prin cele 16 imagini color ale mai multor monumente de arhitectură dispărute în timp și restabilite de Lică Sainciuc: *Hotelul Elveția* (a doua jumătate a sec. al XIX-lea), distrus în 1941, *Vedere înspre Orașul Vechi* de pe clopotnița Soborului Nou – se văd bisericile Sf. Ilie și Soborul Vechi, distruse în anii '50, *Biserica și Clopotnița Luterană* (a doua jumătate a sec. al XIX-lea), distruse în anii '60 etc. Precizăm că din arhitectură, în

Portret de sine. 1974, ulei, acryl, carton, 80 × 50 cm.

pictura și grafica artistului rezultă o tehnologie specifică, pensula fiind înlocuită cu aerograful, ecolina, rapidograful sau grafica de calculator.

Narativ și povestitor în grafica de carte, în pictură Lică Sainciuc aplică simbolul și metafora, demonstrând o evoluție dinamică a procesului gândirii artistice. Esența viziunii sale distincte se dezvoltă pregnant în imaginile fantastice ale lumii invizibile: *Naufragiu în deșert* (1973), *Trecerea samovarelor* (1975), *Marionete* (1977), *Cadranel zodiilor* (1975), *Negura trecutului* (1975), cap de listă fiind *Uciderea pruncilor* (1974) cu o tematică evanghelică transferată în lumea contemporană.

Dovadă a spiritului universal al creației, astăzi această lucrare, pictată în 1974, creează asociații expresive cu evenimentele dramatice ale contemporaneității, cu agresiunea militară rusă în Ucraina, uciderea pruncilor și civililor pașnici. Emblematică este strada unde are loc masacrul – Irod 33, rege al Iudeei care a sacrificat mii de copii pentru a-l identifica pe Pruncul Iisus. Simbolică este și cifra 33, făcând aluzie la arginții cu care a fost răsplătit Iuda pentru trădare. Tabloul se intersectează cu parabolele lui Hieronymus Bosch, pictor olandez renescentist, apreciat pentru tehnica sa de prezentare distinctă și detaliată a figurilor.

Lică Sainciuc este, indubitabil, un artist vizionar. Mesajul filosofic și spiritual al picturilor sale la început de activitate se aprofundează și se transformă într-unul educațional și cognitiv în ilustrațiile pentru copii și finalmente, prin mostrele de artă digitală – într-unul iluminist, destinat diferitor generații [4].

A organizat expoziții personale la Muzeul Național de Artă al Moldovei (2004, 2013, 2017, 2022). Distins cu Diploma de gradul II la Concursul Republican de Desen pentru cartea *Umbrela* (1978), Diploma de gradul III pentru *Albinuța* (1979); Premiul Cartea

Bunica Leonea. 1976, acryl, ulei, pânză, 60 × 55 cm.

anului pentru *Enciclopedia P. GUITZ* (2007); Premiul „Igor Vieru” pentru întreaga activitate în domeniul ilustrației pentru copii (2010); Premiul Uniunii Artiștilor Plastici pentru ilustrația cărții *Melc, melc, codobelec* (2011), „Ordinul de Onoare” (2010), Premiul Național în domeniul artelor (2019), Diploma de Onoare a Consiliului Internațional al Cărții pentru Copii și Tineret (IBBY) pentru anul 2020, Medalia „Mihail Grecu” a Uniunii Artiștilor Plastici (2022).

BIBLIOGRAFIE

1. Kravcenco V. Lică Sainciuc – patruzeci de ani în grafica de carte pentru copii”. În: *Akademios*, nr. 3, 2017, pp. 149-158.
2. Ciurcă Aliona. Interviu cu Lică Sainciuc: Cel mai important e să uiți, nu să ții minte. În: *Ziarul de gardă*, 10 septembrie 2019, p. 4.
3. Toma Ludmila. Procesul artistic în Republica Moldova (1940–2000). Pictură, sculptură, grafică. Muzeul Național de Artă al Moldovei, 2019. 247 p.
4. Sainciuc L. Muma Calle. Reconstrucții matriarhale de Lao-Tzu. Chișinău: Codobelec, 2021. 112 p.

Intersecție chișinăuiană 2. 1974, acryl, pânză pe carton, 70 × 50 cm.